

VERSENYKÉPESSÉG

Az Infojegyzet a versenyképesség közgazdasági fogalmát és a nemzetgazdaságok versenyképességének összehasonlítására szolgáló fontosabb indexeket mutatja be. Szól Magyarország pozíciójának alakulásáról, az Európai Unió vonatkozó megállapításairól, valamint a versenyképességet meghatározó hosszú és rövid távú tényezőkről.

A versenyképesség fogalma

Az OECD definíciója szerint egy nemzetgazdaság versenyképessége azt mutatja meg, hogy **egy ország mennyire képes olyan termékeket és szolgáltatásokat előállítani szabad és tisztességes piaci körülmények között, amelyek a nemzetközi piacon keresettek és ezáltal mennyire tudja lakosai reáljövedelmét tartósan növelni.** Hasonló az [IMD](#) (Institute for Management Development) svájci kutatóközpont [fogalma](#) is. E szerint a versenyképesség azt jelzi, hogy adott ország mennyire tud olyan környezetet teremteni, amelyben a vállalkozások úgy hoznak létre hozzáadott értéket, hogy egyidejűleg nő a lakosság életszínvonala és életminősége (Csath et al, 2016),

Egyes közgazdászok vitatják a nemzetgazdaságok versenyképességének összehasonlíthatóságát. Krugman szerint a versenyképesség nemzetgazdasági szinten nem értelmezhető, és megkérdőjelezi, hogy egy ország jóléte világpiaci teljesítményétől függ (Krugman, [1994](#)).

A versenyképesség fogalmára **nincs egységes definíció**, tartalmát a közgazdászok, kutatók vagy kutatóintézetek sok esetben eltérően értelmezik. Mivel a versenyképességi elemzések elméleti alapjai egymástól különböznek, vagy nem tisztázottak, ez megnehezíti azok eredményeinek összehasonlíthatóságát. Török Ádám a makroszintű versenyképességi elemzéseket három csoportra osztja: a kínálati (a) és a keresleti oldali (b) megközelítésekben a versenyképesség fő meghatározói a külgazdasági teljesítmény költség tényezői (a) illetve magának a teljesítménynek az értéke (b), míg a harmadik megközelítés szerint a versenyképesség átfogó, a gazdaság általános állapotjelzője (c). Ez utóbbit képviselik az országok versenyképességi rangsorait évente rendszeresen megjelentető intézetek is ([Világgazdasági Fórum](#), [IMD](#)) (Török, 2014). Ezen intézetek egymástól részben eltérő, de kidolgozott módszertannal dolgoznak, globális és a részterületekre vonatkozó eredményeik jól értékelhetők.

1. ábra: Versenyképességi helyezések

Forrás: Infoszolg/[WEF](#), [IMD](#), 2016

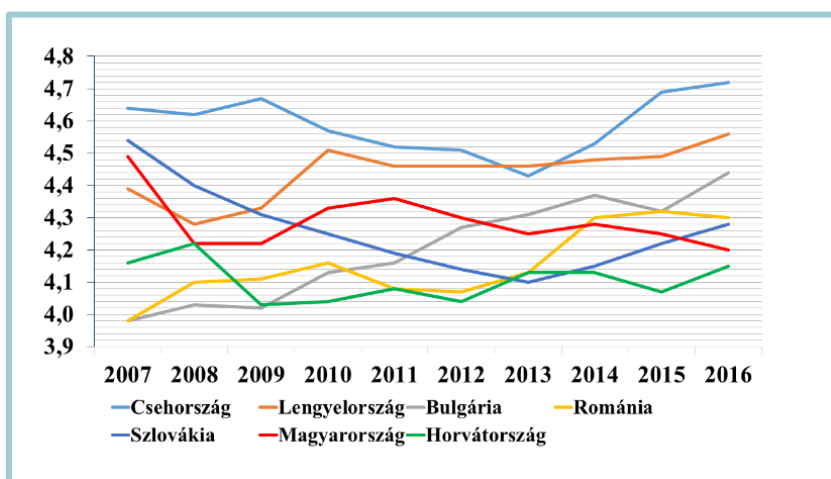
- A versenyképesség olyan közgazdasági fogalom, amellyel vállalatok, vállalatcsoportok vagy nemzetgazdaságok adott piacon realizált, termékeket és/vagy szolgáltatásokat értékesítő képességét hasonlítják össze.
- A magyar munkaerő termelékenysége alacsony, egy óra alatt fele annyi hozzáadott értéket (36 USD) állít elő, mint Ausztriában vagy Dániában (63, ill. 70 USD – OECD, 2016).
- A Világgazdasági Fórum indexe (GCI) szerint hazánk versenyképességének alakulása a régió országaihoz képest is nagyon kedvezőtlen.
- Az EU Regionális versenyképességi mutatója szerint a legfejlettebb hazai régió (Közép-Magyarország) is csak a 152. helyet foglalja el a 263 régió között.
- Nemzetközi tapasztalatok alapján a hosszú távú felzárkózás egyik kulcseleme a humán tőkébe történő befektetés: az oktatásügy fejlesztése, az egészségügyi beruházások növelése, a magántőke bevonása.
- A 2017 tavasza óta működő nyolc tagú Nemzeti Versenyképességi Tanács első lépésként az üzleti környezet javítását szorgalmazza, de hosszú távú reformokat is szükségesnek tart.

VERSENYKÉPESSÉGI MUTATÓK

Globális Versenyképességi Index (GCI)

A Világgazdasági Fórum ([World Economic Forum](#), WEF) évente publikálja versenyképességi jelentését ([The Global Competitiveness Report](#)). 2016-ban 138 országot hasonlított össze 114 mutató vizsgálata alapján, amelyeket az **alapvető követelmények, a hatékonyságot növelő tényezők, az innováció és üzleti környezet** témaköreiben 12 pillérbe sorolnak.

1. ábra: Közép-kelet-európai országok versenyképességének trendje a WEF indexe alapján

Forrás: Infoszolg/[Kopint-Tárki](#)

A WEF magyarországi partnere a [KOPINT-Tárki Konjunktúrakutató Zrt.](#) és a mutatók nagyobb része vállalatvezetői értékelések alapján jön létre. A skála egytől hétig terjed, egyes a legrosszabb, hetes a legjobb értékelés, Magyarország tavaly 4,2 pontot kapott.

A WEF [indexe](#) az egyik leggyakrabban használt mutató. Pozíciónk e mutató szerint **folyamatosan romlik**, a 2001-es 28. helyről 2016-ra a 69. helyre csúszott (2014: 60. helyezés).

A hazai szakértők között **vita alakult ki** arról, hogy mennyire mutatja hazánk pozícióját reálisan az index. Az MNB elemzői szerint a mutatóban erős szerepet játszik a szubjektivitás, ezért kevésbé tartják relevánsnak a WEF szerinti helyezéseket, és más adatforrások és indexek ([IMD](#), [Doing Business](#), OECD stb.) használatát javasolják (Baksay et al, [2017a](#), [2017b](#)). Mások arra mutatnak rá, hogy a vállalatvezetők reálisan látják a gazdasági környezetet, és ha véleményük nem esik egybe a tényadatokkal, annak racionális magyarázata van.

Más, szintén szubjektív véleményekre épülő indexek is hasonló eredményt jeleznek magyar vonatkozásban, különösen az intézményi feltételek és a gazdaságpolitika kiszámíthatóságát illetően (Palócz, Vakhal, [2017](#)). Chikán korábban a trendek felismerhetőségét és azok alátámasztottságát emelte ki (Chikán, [2014](#)).

A [WEF 2016-2017-es jelentése](#) három általános kulcs megállapítást fogalmazott meg:

- a monetáris politika nem mindenható a válság után, a nem megfelelő versenyképesség korlátozza a növekedés beindítását;
- az Ipari forradalom 4.0. hajnalán az innováció és a technológiai fejlesztés kulcsszerepet játszik;
- a gazdasági nyitottság csökkenése veszélyezteti a jövőbeli növekedést.

IMD

A svájci [IMD](#) (Institute for Management Development) versenyképességi rangsora ([World Competitiveness Yearbook, 2017](#))

61 ország több mint 300 mutatóját [veti egybe](#), 4 nagy témacsoportban: ezek a gazdasági teljesítmény, az üzleti hatékonyság, a kormányzati hatékonyság és az infrastruktúra. Ebben az indexben a mutatók kétharmada tényadatokon, egyharmada szintén vállalatvezetői felméréseken alapul. **Magyarország** 2016-ban a 46. helyen állt, ami az előző évhez képest **két hely javulást** jelent.

Világbank - Doing Business

A [Világbank Doing Business jelentése](#) szűkebb területet, a **vállalatok üzleti környezetét**, a vállalat alapítás feltételeit, egyes területek (adózás, hitelhez jutás, építési engedélyek stb.) adminisztrációs környezetét, a terhek nagyságát értékeli. Magyarország ebben a [rangsorban](#) 2017-ben 190 ország közül a 41. helyet foglalja el. Klasszikus értelemben nem számít nemzetgazdasági versenyképességi mutatónak.

Heritage Foundation - Economic Freedom Index

A washingtoni [szervezet](#) gazdasági szabadság indexe ([index of economic freedom](#)) a gazdaság átláthatóságának és kiszámíthatóságának mutatója, **tíz területen** (jog uralma, kormányzat, szabályozók hatékonysága, piacok nyitottsága) **méri a világ 180 gazdaságának szabadságfokát**. [Magyarország](#) 2017-ben az 56. helyen áll. A komplex mutató 2012-től enyhén csökkenő tendenciát mutat, pozíciónk javult az adóterhek és a monetáris szabadság tekintetében, jelentősebben romlott az üzleti szabadság vonatkozásában, míg nem változott a kereskedelmi, befektetési, pénzügyi szabadság az elmúlt öt év időszakában.

VERSENYKÉPESSÉGÜNK AZ EU-BAN

A közös piac és a [versenyképesség](#) helyzetének alakulásáról éves jelentést tesz közzé a Bizottság. A [2016-os jelentés fő megállapítása](#), hogy a tagállamokban és uniós szinten is **csökken a termelékenység növekedésének üteme és nőnek a jövedelmi és a jóléti egyenlőtlenségek**. Mindezek kölcsönös, egymást meghatározó összefüggésben állnak a versenyképesség alakulásával. A [2014-es jelentés](#), amely **Magyarországot** az EU négy kategóriája közül a **visszafogott, de javuló versenyképességű** csoportba sorolta, egyik fókuszja az államigazgatás minősége, annak az üzleti környezetet befolyásoló szerepe volt. Az egyes tagállamok versenyképességi pozíciójáról külön-külön is készül elemzés. A [házaánkról szóló legutolsó](#) 2014-ben készült el, amely a következőket állapította meg:

- a hozzáadott érték nagy részét a nemzet-közi cégek által dominált ipar állítja elő, alacsony a hazai kkv-k szerepe;
- a versenyképesség növeléséhez elengedhetetlenek a strukturális változások;
- a közigazgatás és a szabályozási környezet továbbra is

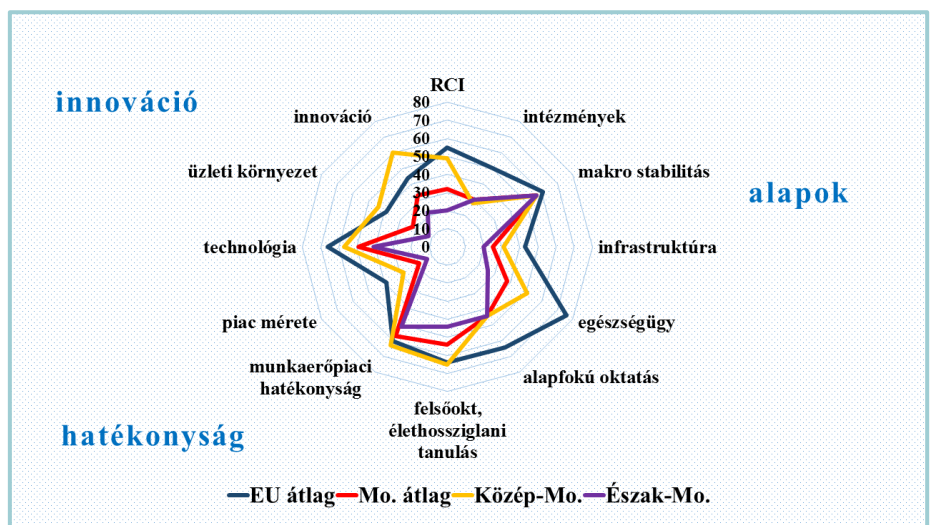
akadályozza a versenyképesség javulását;

- a fejlesztéseknek az infrastruktúrára, az innovációra és a fenntarthatóságban rejlő eddig kiaknázatlan lehetőségekre kell koncentrálniuk.

2016-ban harmadik alkalommal jelent meg az uniós **régiók versenyképességét** vizsgáló jelentés ([The EU Regional Competitiveness Index 2016](#)). Három nagy csoportba (alapok, hatékonyság, innováció) sorolt mutatók alapján alakul ki a 263 területi-statisztikai régió rangsora. 2013-hoz képest [Magyarországon minden régióban romlott a versenyképesség](#) mutatója: Észak-Magyarországon (RCI=20) volt a legnagyobb a visszaesés, de a legfejlettebb Közép-Magyarországi régió (RCI=49) versenyképessége sem éri el az uniós átlagot (RCI=55).

Külön [bizottsági dokumentum](#) elemzi a lemaradó (alacsony növekedésű és jövedelmű) régiók (a 47-ből 4 régió magyar) versenyképességi helyzetét. **Megállapították**, hogy a nem megfelelő makro környezet, az alacsony termelékenység és foglalkoztatottság, **a nem megfelelő képzettségi szint hozzájárul az alacsony versenyképességhez** és az alacsony innovációs szint, az **elégtelenül működő intézményi háttér** aláássa a potenciális fejlődést. Különösen negatív hatással van a képzett fiatal generációk elvándorlása ezekből a régiókból.

3. ábra: Regionális versenyképességi index, RDI, 2016

Forrás: Infoszolg/[EU Regional Competitiveness Index](#), 2016

A VERSENYKÉPESSÉGRE HATÓ TÉNYEZŐK

Hosszú távon azok a gazdaságok versenyképesek, ahol a következő fontos **feltételrendszerek** rendelkezésre állnak (Palotai és Virág (2016), Várhegyi (2016), Bokros (2016), Csath et al (2016), Surányi (2016), Bod Péter Ákos (2017)):

- stabilitást nyújtó, kiszámítható gazdaságpolitika;
- jó állam (minőségi intézmények, átláthatóság és ellenőrizhetőség, törvényhozás minősége, igazságszolgáltatás stabilitása stb.);
- a humán tőkeállomány mennyiségének és minőségének javítása: jól képzett, kreatív, egészséges munkaerő rendelkezésre állása;
- magas tőkefelhalmozás, a produktív magánberuházások növekedése;
- rugalmas, az állandó versenyhez alkalmazkodó, fejlődő vállalatok;

- a finanszírozást biztosító, hatékony pénzügyi szektor;
- erős innovációs és adaptációs képesség;
- növekedést ösztönző stabil adópolitika stb.

Egy rossz versenyképességi trend megfordítása, a javulás megindítása és tartóssá tétele összetett és hosszútávra szóló feladat. A nagy rendszerek megreformálása, hatékony működtetése elengedhetetlen. Emellett kisebb lépések megtétele egyes **részterületeken is** javíthatják a versenyfeltételeket. Ilyenek az üzleti környezet javítása, a cégalapítás feltételei, a gazdasági ügyintézés, az energia ellátás, az építési engedélyezés, az adóadminisztráció, csődeljárás és felszámolás, a digitális szolgáltatások terjesztése, a jogi versenyképességi környezet javítása stb. A [Nemzeti Versenyképességi Tanács](#) e területeken fogalmazta meg első javaslatait. Az Országgyűlés a háttéranyag elkészítésének idején több törvényjavaslatot is tárgyal ([T/15053](#), [T/15362](#) és [T/15428](#)), amelyek – egyebek mellett – a versenyképesség javítását is célozzák.

Források:

- The Global Competitiveness Report, 2016-2017
- [Doing Business 2017](#), OECD
- [Single Market Integration and Competitiveness Report 2016](#), European Commission
- [Support to Competitiveness](#) – European Union
- Török Ádám: Tudomány vagy versenyképesség, Tudomány és versenyképesség!, MTA, Budapest, 2014
- Palotai Dániel-Virág Barnabás: Versenyképesség és növekedés, MNB, Budapest, 2016
- Baksay Gergely, Palotai János, Szalai Ákos: Mennyire objektív a WEF versenyképességi rangsora? – [mnb.hu](#), [2017](#).
- Palócz Éva – Vakhal Péter: Tükröm-tükröm, NE mondd meg nékem... – [www.kopint-tarki.hu](#), [2017. április](#)
- Csath Magdolna, Györpál Tünde, Nagy Balázs, Taksás Balázs: Speciális jelentés az állami versenyképességet javító, vállalkozóbarátabb üzleti környezet kialakításának lehetőségeiről, in: A jó állam nagyító alatt Szerk.: Kaiser Tamás, Dialog Campus, Budapest, 2016.
- Inflációs jelentés MNB, [2017. március 30.](#)
- Szajlai Csaba: Versenyképességi intézet jöhet létre - Figyelő, 2017. március 23-29.
- Titkolják, de mi bemutatjuk a Varga-reformokat - [Portfólió](#), [2017. április 10.](#)
- Bod Péter Ákos: Tanács már van, versenyképesség még kellene – [Világgazdaság](#), [2017. április 5.](#)